

REGION JAKO DOBRO WSPÓLNE

PROGRAM EDUKACJI REGIONEJ

dla

WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

(Skrypt)

Oprac. zespół w składzie:

prof. Adam Hibszer, Patrycja Kopcińska, Sylwia Kurcab, dr Halina Nocoń,

Maria Stachowicz – Polak, dr Krystian Węgrzynek

pod kierunkiem

dr Łucji Staniczek

w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach.

Koordynator: Aleksandra Gorzelik

KATOWICE 2018

I. Charakterystyka programu

1. Program dotyczy obszaru województwa śląskiego w jego aktualnych granicach z uwzględnieniem różnic kulturowych ziemi częstochowskiej, Żywiecczyny, Zagłębia Dąbrowskiego i Górnego Śląska.
2. Program ma charakter interdyscyplinarny. Obejmuje dziedziny:
 - historia i problemy współczesne regionu;
 - geografia i przyroda regionu
 - literatura i język;
 - dziedzictwo kulturowe i sztuka.
3. Program podejmuje zagadnienia wynikające z bogactwa kultury materialnej i symbolicznej regionu, środowiska przyrodniczego, właściwości życia społecznego z zaznaczeniem wielokulturowego charakteru województwa i podkreśleniem odrębności kulturowych oraz poczucia tożsamości mieszkańców poszczególnych regionów wchodzących w skład województwa śląskiego.
4. Tematyka historyczna sięga do wieku XIX, co pozwala uczniowi zrozumieć procesy kulturowe i społeczne jakie zachodzą na jego ziemi obecnie.
5. Zakres treści został zaprojektowany szeroko, aby nauczyciel mógł wybrać zagadnienia stosownie do specyfiki szkoły, zespołu klasowego, miejscowych tradycji oraz dostępności materiałów. Zakłada się, że program można uznać za zrealizowany, jeżeli zrealizowano nie mniej niż 30% treści kształcenia i wychowania dla danego etapu edukacyjnego.
5. Program ma układ koncentryczny. Dla każdego etapu kształcenia ustalono cztery kręgi tematyczne:
 1. Ja. Moja rodzina. Mój dom rodzinny.
 2. Moja miejscowość i okolica.
 3. Mój region / województwo śląskie: uwarunkowania geograficzne i historyczne
 4. Mój region / województwo śląskie: mieszkańcy województwa śląskiego – zagadnienie społeczne i kulturowe.Taka konstrukcja programu zapewnia pełną korelację treści kształcenia i wychowania, które na każdym etapie kształcenia pogłębiają się i poszerza się ich zakres.
6. Program może być realizowany
 - w wychowaniu przedszkolnym i nauczaniu zintegrowanym jako integralna część ogólnego programu nauczania i wychowania;
 - od klasy IV szkoły podstawowej do klasy IV szkoły ponadpodstawowej w ramach odrębnego przedmiotu „wiedza o regionie” lub, poszczególne jego tematy, na właściwych przedmiotach.

7. Program został poszerzony o: *Przykładowe sposoby realizacji i Źródła*.

Przykładowe sposoby realizacji to sugestie, inspiracje, wskazówki dla nauczyciela, które pozwolą mu na sięgnięcie do atrakcyjnych metod i form pracy z uczniem, zainspirują go do własnych koncepcji lekcji stosownie do warunków, w jakich nauczyciel pracuje. Dział *Źródła* odsyła nauczyciela bezpośrednio do łatwo dostępnych, merytorycznych źródeł informacji.

W sytuacji, kiedy brak jeszcze klasycznego podręcznika do nauczania przedmiotu *Wiedza o regionie* i przewodnika dla nauczyciela, takie rozwiązanie uznano za najbardziej praktyczne.

8. W programie ujęto wiele propozycji zajęć w terenie. Edukacja regionalna będzie efektywna, jeżeli uczeń będzie miał możliwość bezpośredniej obserwacji, poznania w aktywnym działaniu, kontaktu ze specjalistami.

9. Program nie zakłada nauki dialektów. Proponuje jednak na niższych etapach kształcenia gromadzenie i zastosowanie w wypowiedziach mówionych słownictwa i frazeologii właściwej dialektowi wokół danego tematu. Wskazane byłoby prowadzenie na bieżąco własnego słowniczka.

10. W programie stosowane są dwa pojęcia na określenie przedmiotu poznania. Termin „województwo śląskie” stosowany jest, gdy zagadnienie przeznaczone jest do realizacji w każdej części województw. Termin „region” stosowany jest gdy zagadnienie odnosi się odrębnie do ziemi częstochowskiej, Żywiecczyny, Górnego Śląska, Zagłębia Dąbrowskiego.

I. Cele główne

1. Kształcenie pozytywnej postawy i poczucia odpowiedzialności za region.

2. Wspieranie ucznia w poszukiwaniu własnej tożsamości.

3. Umocnienie więzi wewnątrzrodzinnych, środowiskowych, regionalnych, przy równoczesnej otwartości na innych.

4. Kształcenie postawy patriotyzmu w jego nowoczesnym wymiarze, świadomej postawy obywatelskiej.

5. Przygotowanie do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym, kulturalnym, naukowym i politycznym regionu, Polski, Europy.

6. Kształcenie umiejętności krytycznej oceny przeszłości, formułowania własnych sądów i przeciwstawiania się stereotypom.

7. Wyrabianie świadomości „bycia dziedzicem” wartości, zasobów kultury materialnej i duchowej odpowiedzialnym za pielęgnowanie dobrej tradycji i jej pomnażanie.

8. Wyposażenie ucznia w zasób wiedzy o regionie w powiązaniu z tłem historycznym, geograficznym, kulturowym społecznym własnego narodu i narodów europejskich.

9. Motywowanie ucznia do samodzielnego poszukiwania wiedzy o regionie i osiągnięciach jego mieszkańców.

II. Oczekiwane osiągnięcia: (wybrane)

Uczeń:

1. wykazuje refleksyjną postawę wobec określenia własnej tożsamości, prezentuje postawę otwartości na tożsamość i kulturę innych grup etnicznych i narodów;
2. potrafi i chce pracować w zespole nad realizacją wspólnych projektów na rzecz regionu / miejscowości;
3. rozwija własne pasje i zainteresowania, dostrzega walory regionu i osiągnięcia mieszkańców, potrafi i chce je promować;
4. wykazuje krytyczną postawę wobec przejawów ksenofobii, nacjonalizmu, kosmopolityzmu, jest otwarty na dorobek innych regionów. Potrafi i chce współpracować.
5. zna kulturę ludową swojego regionu, w tym język, strój, pieśń, obyczaj, ma świadomość jego bogactwa i wartości.
6. wskazuje elementy i zjawiska wielokulturowości – dawne i współczesne występujące w obrębie rodziny, miejscowości, regionu;
dostrzega zjawisko wielowyznaniowości w województwie śląskim, wzajemną współpracę i współistnienie różnych grup wyznaniowych.
7. rozpoznaje charakterystyczne cechy krajobrazu województwa śląskiego w jego części przemysłowej, rolniczej i górskiej.
8. potrafi wskazać zależności między budową geologiczną terenu i złożami, a rozwojem gospodarczym i społecznym w województwie śląskim;
9. zna najważniejsze wydarzenia historyczne w częściach województwa śląskiego i potrafi określić związki i zależności tych wydarzeń z historią Polski i Europy

Procedury osiągania celów – niektóre wskazania

1. Realizowanie przedsięwzięć , projektów na rzecz swojej miejscowości/regionu.
2. W szerokim zakresie, jak tylko jest to możliwe, organizowanie zajęć w terenie, korzystanie z ofert edukacyjnych instytucji kultury (zwłaszcza muzeów), placówek edukacji przyrodniczej (np. nadleśnictw, rezerwatów), spotkań z twórcami ludowymi i profesjonalnymi.
3. Wskazany jest bezpośredni kontakt z władzami miasta, gminy, miejscowości wspomagający kształtowanie świadomej postawy obywatelskiej, uczestnictwa w sprawach własnego środowiska.
4. Udział w programach międzynarodowych, wizytach studyjnych z uwzględnieniem szerokiej promocji regionu.
5. Stwarzanie sytuacji wymagających rozwiązania problemu , formułowania własnych opinii, wykazania się otwartością na drugiego człowieka.

6. Wykorzystywanie zróżnicowanych środków dydaktycznych, w tym TIK.

7. W każdych warunkach należy sięgać po metody i formy pracy wyzwalające aktywność ucznia, motywujące go do działania, kształtujące świadomość obywatelską.

Ocenianie pracy ucznia

Ocenianie ucznia w toku edukacji regionalnej wymaga specyficznego dla tej dziedziny systemu oceniania. Biorąc pod uwagę cele i założenia edukacji regionalnej, w których jako priorytetowy jest cel wychowawczy – wykształcenie pozytywnej postawy wobec regionu, należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

- Ocenianie pracy i osiągnięć ucznia powinno się odbywać w procesie realizacji zadań, przedsięwzięć, projektów. Ocenie podlegać będą nie tylko nabyte umiejętności i wiedza, ale także stopień zaangażowania w realizację przedsięwzięcia, inicjatywa i twórcze rozwiązywanie problemów.
- Ocenianie powinno być nakierowane na podkreślenie indywidualnych osiągnięć ucznia, właściwych dla jego możliwości intelektualnych, sprawnościowych, artystycznych. W edukacji regionalnej ocenianie kształtujące jest warunkiem sukcesu.
- Wskazane jest stosowanie oceniania podsumowującego- po zakończeniu lekcji, projektu lub jego etapu, na zakończenie zajęć. W ocenianiu podsumowującym ważna jest informacja zwrotna – jak uczeń sam ocenia swój wkład pracy i jej efekty. Przed przystąpieniem do realizacji przedsięwzięcia uczniowie sami mogą proponować (ustalać) kryteria oceny.
- Ocenianie najczęściej wyrażane jest w trakcie realizacji zadań (pochwała, korygowanie działania). Ocena wyrażona stopniem powinna uwzględniać stan wiedzy, zaangażowanie w pracę na rzecz regionu oraz indywidualne możliwości i uzdolnienia ucznia.

Ewaluacja programu

Ewaluacja programu edukacji regionalnej powinna przynieść informacje

- czy program jest atrakcyjny dla uczniów
- w jakim stopniu daje możliwość nabycia wiedzy o regionie
- jakie metody i formy pracy z uczniem przynoszą najlepsze efekty, inspirują uczniów do własnych poszukiwań badawczych, kształtują pozytywny stosunek do regionu.

Podstawową formą ewaluacji końcowej jest ankieta skierowana do uczniów, ich rodziców i nauczycieli. Wyniki ankiety powinny być przedstawione Radzie Pedagogicznej. Ewaluacja częściowa kończąca kolejny etap realizacji zawsze powinna się kończyć sformułowaniem wniosków i propozycji ich wdrożenia.

